

42. Shlyahov O. B. Osvita v Ukrayini v umovah stanovlennya rannoudustrialnogo suspilstva (kinetsXIX – pochatok XX st.) / O. B. Shlyahov // NaddnipryanskaUkrayina: Istorichni protsesi, podiyyi, postati : zb. nauk. pr. – Dnipropetr. : Vid-vo Dnipropetr. nats. un-tu, 2008. – Vyp. 6. – S. 210–217.

43. Kochergin I. Katerinoslavski dvoryani v kulturno-prosvitnitskomuprotsesi u drugipoloviniXIX – na pochatku XX st. / Igor Kochergin // Kraeznavstvo: nauk. zhurn. – 2009. – № 1–2. – S. 210–216.

44. TSDAVOUkrayini. – F. 2581. – Op. 1. – Spr. 10. – 92 ark.

45. TSDAVOUkrayini. – F. 1115. – Op. 1. – Spr. 43. – 15 ark.

46. Vlada isuspilstvo v Ukrayini. Istorichniy kontekst / Vidp. red. V. A. Smoliy. – K. : In-t istoriyiUkrayini NAN Ukrayini, 2013. – 506 s.

Filinyuk V. A., postgraduate student of the history of Ukraine Kamianets–Podilskyi National University Ivan Ohienko (Ukraine, Kamianets–Podilskyi), filinyuk.v.a@ukr.net

Education and school in everyday life of the Ukrainian village in the period theCentral Council

The article attempts to analyze the role and importance of education and schools in the everyday life of the Ukrainian peasantry during the Central Rada. The main problems and obstacles to change in education at the village level. The thesis about the inability of Ukrainian authorities to ensure the full development of public education in accordance with the requirements.

The main attention is focused on the relation of the peasantry to education and school in a revolutionary reality. Justified position that the defining feature of daily peasant Ukrainian mentality to the aggravation of social and political relations and restoration of patriarchal forms of social interaction.

Keywords: education, school, farmers, daily life, mentality, the Central Council.

Филинук В. А., аспирант кафедры истории Украины, Каменец–Подольский национальный университет им. Ивана Огиенко (Украина, Каменец–Подольский), filinyuk.v.a@ukr.net

Образование и школа в повседневной жизни украинского села в период Центральной Рады

Сделана попытка проанализировать роль и значение образования и школы в повседневной жизни украинского крестьянства в период Центральной Рады. Определены основные проблемы и препятствия на пути изменений в образовательной сфере на уровне села. Обосновывается тезис о неспособности украинской власти обеспечить полноценное развитие образования согласно общественным требованиям.

Главное внимание сосредоточено на отношении крестьянства к образованию и школе в условиях революционной действительности. Обосновано положение о том, что крестьянская повседневность определялась чертами украинской ментальности на фоне обострения общественно–политических отношений и восстановления патриархальных форм социального взаимодействия.

Ключевые слова: образование, школа, крестьяне, повседневная жизнь, ментальность, ЦентральнаяРада.

* * *

УДК 94(447.34)“1917”

Рибко О. С.

аспірант кафедри новітньої історії України,
Львівський національний університет ім. Івана Франка
(Україна, Львів), gubka_z_ua@i.ua

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917 Р.)

У даному дослідженні, автор ставить перед собою завдання, з'ясувати особливості політичної культури жителів Волинських міст в умовах революційних перетворень першої половини 1917 року. Використовуючи напрацювання попередників, а також матеріали Державного архіву Житомирської області, та інформацію отриману в результаті роботи з регіональною періодикою. Застосовуючи наукові методи компаративного аналізу і синтезу, проблемно–хронологічний, критичного аналізу джерел. Дослідником показано специфіку політичної культури міського населення Волинської губернії. Встановлено наявність впливу потужного національного чинника на соціально–політичний процес в регіоні. В наслідок чого представлені в містах, три найбільш численні національні групи, сформували власну позицію щодо революційних подій і процесів. Доведено відсутність в середовищі міського населення Волині, єдиної типологічної моделі політичної культури, що посприяло поглибленню ситуації політичної та державної нестабільності, в умовах революційних перетворень перших місяців 1917 року.

Ключові слова: Волинська губернія, громадські організації, національна меншина, політична культура.

XX століття, в історії українського суспільства, епохально багатим на приклади докорінного, не рідко революційного, зламупідвалин його (суспільства) існування. Національно державницький, політико-правовий, релігійний, свідомісно-орієнтаційний усі ці виміри суспільного існування зазнали відчутних змін в період Української революції 1917-1921 років. Оскільки дослідження суспільних та державотворчих процесів потребує перш за все встановлення рівня політичної культури мас. З'ясування специфіки системи, динаміки проявів рівня усталеності саме цього суспільного явища, на матеріалах такого українського регіону як Волинь. Дасть змогу до більш адекватного відтворення подій революційної доби, та посприяє відтворенню моделі суспільно-політичного простору на теренах Волинської губернії періоду 1917 року.

Питання окреслення рівня політичної культури міського населення краю під впливом революційних перетворень, не здобуло достатньої уваги як тема окремих, конкретно спрямованих досліджень. Так у радянській історичній літературі дана тема представлена лише опосередковано та виключно тенденційно, що обумовлено високим рівнем заідеологізованості питань політичних настроїв населення. В період незалежності, у загальноукраїнському аспекті дану проблему досліджували Б.Цимбалістий [17], Л.Нагорна [13], В.Лозовий [12]. Ряд важливих складових даного явища, загальне тло суспільних процесів та політичного життя доби подано у працях В.Верстюка [2], В.Солдатенка [15], А.Каппелера [8]. Волинські події даного періоду висвітлювали С.Блашкевич [1], О.Комарницький [9], М.Кучерепа [11]. Розвідки присвячені питанню політичної культури населення, даного регіону та історичного періоду відсутні.

Таким чином спираючись на доробок напрацьований попередниками, та залучивши документи архівосховищ Державного архіву Житомирської області й інформацію отриману із тогочасної регіональної періодики. У статті ставиться завдання показати специфіку політичної культури міського населення Волинської губернії, та простежити її трансформації загалом та на прикладі окремих соціальних груп. Показати реакцію громадськості до революційних подій та процесів в краї за умов революційних перетворень перших місяців 1917 року.

При висвітленні даного питання відносно такого регіону як Волинська губернія. Слід звернути значну увагу на такі, визначальні для суспільно-політичного життя, фактори, як рівень урбанізованості та національно-етнічний склад населення. Адже історично саме міста та їх жителі, були і залишаються, головним носієм ідеології та рушієм поступу політичних процесів у суспільстві. Загальна кількість міського населення краю становила лише 9,42% від усього населення губернії (не враховуючи окуповані території). При тому, що загальноукраїнський показник урбанізованості станом на 1987 рік становив 13,2% [12, с. 102]. Це вказує перш за все на той факт, що суспільно-політична потуга краю була досить таки обмеженою. Не значний відсоток потенційного, політичного активного населення був головною тому причиною. Така ситуація мала наслідком практично повне зосередження суспільно-політичного життя в губернському центрі Житомирі та

кількох більших міст. Тож доцільним буде розмежувати місто і село з їх населенням, як осередки побутування світоглядно політичних концепцій.

Ким же були носії цих поглядів? Особливість соціально-етнічної структури населення Українських земель, початку ХХ століття, полягала у тому, що українці, як корінне населення, становили лише незначну частину міського населення [8, с. 53]. Ситуація на розгляданій нами території повністю відповідає загальноукраїнській тенденції. Статистичні дані за 1913 рік, (які є найбільш хронологічно наближеними) подають наступну картину розподілу міського населення за національностями: євреїв – 48,7%, українців (малоросів) – 33,1%, поляків – 11,8 %, росіян (великоросів) – 3,8% [9, с. 102]. Таким чином зрозуміло стає важливість урахування національного чинника. Тож подальший розгляд питання доцільно вести крізь призму громадсько-політичної діяльності таких основних національностей краю як українці, поляки та євреї.

Вже в перші дні після розповсюдження на території губернії звістки про падіння царського режиму, населення виявило наявність потенціалу до побудови нового політичного ладу. 4-го березня 1917 року відбулись збори представників громадських організацій міста Житомира. Слід відзначити оперативність, адже про ліквідацію царської влади Волинь дізналась за день до того, 3-го березня. Губернатор зібравши представників місцевих установ, сповістив про це офіційно [1, с. 3]. Так розпочав свою роботу Житомирський міський виконавчий комітет Ради об'єднаних громадських організацій Волинського губернського комісара Тимчасового уряду [14, с. 22]. Саме ця інституція мала, за уявленням активної частини громадськості, стати виразником суспільних очікувань. Так серед першочергових завдань було визначено забезпечення впровадження нового ладу та здійснення його наріжного каменя яким визначено демократичну республіку. Також серед важливих завдань було згадано підготовку громадян до правильного здійснення виборів до місцевих органів влади та установчих зборів [5, арк. 29]. Це свідчить про демократію, як орієнтир обраний громадянами на шляху побудови нового ладу. Система рад, яка на далі отримала максимально широке коло застосування, стала оптимальною формою самоорганізації. Теоретично Рада об'єднаних громадських організацій мала б об'єднувати та узгоджувати діяльність політичних та громадських об'єднань краю. Про те практично одразу ж зіткнулась із рядом перешкод. Однією із них була активізація громадсько-політичної діяльності національних громад краю. Формуючи нові, національно спрямовані, громадські утворення вони не поспішали долучатися до діяльності вищезгаданої Ради, керівництво якої складалось переважно із функціонерів попередньої владної формації (головою Виконавчого комітету Ради об'єднаних громадських організацій було обрано міського голову Житомира А. Півочького) [1, с. 3]. Посадовців котрі, ще не так давно, утискали і унеможлилювали подібну діяльність.

Натхненна новими можливостями українська громада краю почала формування національних організацій та їх об'єднань. Вже в березні-квітні 1917 р. на Волині постали ряд українських організацій: громада Товариств

українських поступовців, “Селянська спілка”, філія українського військового клубу ім. Полуботка та ін. Вони групуються навколо Волинської губернської української ради [6, арк. 140]. 7 березня 1917 р. відбулось відновлення діяльності товариства “Просвіта”. Відтепер і надалі головними осередками українського суспільно-політичного життя на території губернії були “Просвіти”. Відновлює діяльність житомирська “Просвіта”, закритої царським урядом ще в 1912 р. Запрацювали просвітянські товариства в Бердичеві, Звягелі, Острозі, Чуднові, Лугинах, Коростені, Брусиліві, Рівному, Луцьку. Загалом діяльність розгорнули понад 60 просвітянських осередків [16, с. 20]. Важливо згадати завдання які поставила перед собою найбільш організована із проукраїнських організацій. Так в статуті житомирської просвіти вказувалося, що товариство “засноване для розвитку громадської та національної свідомості серед української людності на Волині і задля того, щоб допомогти просвітянському рухові членів товариства, дати їм добру науку, допомогти їм здобути свої громадські права” [16, с. 21]. Серед основних напрямків роботи товариства були визначені: відкриття книгозбірень, читалень, книгарень, прилюдні читання, лекції, доповіді та бесіди, видавництво книг та газет. Організація шкіл та підтримка кращих учнів. Робота з впорядкування народних гулянь та національних свят, музейно-етнографічна робота. Забезпечення дозвілля громадян в усіх напрямках (спортивний, музичний, театральний, гурткова робота) [16, с. 21]. Такий перелік завдань, свідчить про відсутність, на початковому етапі революції, далекосяжної політичної перспективи в середовищі українського руху Волині. Та досить швидко українці збагнули усю перспективність моменту що наступив. Нового імпульсу, українському руху в краї, надала оприлюднена 9 березня 1917 року Українською Центральною Радою відозви “До українського народу”, в якій закликала його домагатися від Тимчасового уряду автономії для України у складі Росії та публічного використання української мови в державних, судових та освітніх установах [10, с. 103]. Ще до рішення другої сесії Центральної ради 22-23 квітня 1917 р. про організацію місцевих українських рад, в Житомирі на початку квітня була утворена та розгорнула діяльність Волинська українська рада. На 10-12 травня рада скликала з'їзд делегатів усіх українських організацій Волині. Серед питань, винесених на обговорення делегатів – доповідь про Центральну раду та постанови Національного Конгресу, справа Українського Національного Фонду, земельне питання, відносини між українцями римокатоликами та греко-католиками, вибори до міських дум і земств, скликання селянського з'їзду, видання місцевого часопису та реорганізація Волинської української ради [10, с. 104]. Головою зібрання, а надалі і провідником українського руху в краї, було обрано Самійла Підгірського. З'їзд визнав Центральну раду тимчасовим українським урядом та приєднався до постанов Національного Конгресу. Окремі постанови стосувалися українізації школи і відзначалися особливою рішучістю – з'їзд вимагав, щоби скрізь на Волині з нового навчального року у всіх школах від найвищих до найнижчих навчання велося українською мовою. Волинську українську раду реорганізовано за принципом

делегування до неї по 2 представники від партій, гуртків, товариств, українських військових частин та селян кожного повіту. Рада заснувала у Житомирі Інформаційне бюро, з метою – зібрати відомості про український рух на Волині. З чого можна зробити висновок про початок переходу на більш високий, політично спрямований рівень активності, та подолання децентралізованості серед проукраїнського руху. На жаль даний процес розтягнувся у часі і тривав протягом усього 1917 року, що не дозволило українській громаді енергійним ривком посісти становище пануючої сили та диктувати з неї свої світоглядні установки.

Єврейське населення Волинської губернії, як найбільш чисельно представлене серед міських жителів, також відзначилось активною присутністю у громадсько-політичному житті. Як і у випадку з українцями, для єврейського населення, значним поштовхом до діяльності стало зняття введених царським урядом обмежень. 22 березня 1917 р. було опубліковано постанову Тимчасового уряду “Об отмене вероисповедных и национальных ограничений”, згідно якої відмінялися всі законодавчі обмеження політичної, економічної та культурної діяльності євреїв [18, с. 84]. Однак сформованої десятиліттями міжетнічного співіснування протиріч так просто подолати не вдалось. З перших днів революційних подій, та на протязі усього 1917 року, періодично з’являлись чутки та повідомлення про відкриті заклики до погромів [3, с. 6-7]. Така ситуація хоч і не була для громади новою все ж змушувала до певної обережності та стриманості у діях і висловах. Адже разом із старими обмеженнями зникла й влада на якій трималась колишня система співвідносин. Подібно до українського руху, але керуючись дещо іншими міркуваннями, єврейська громадськість вела власну, відмежовану діяльність. У Житомирі було організовано єврейські громадські збори, де обговорювались питання громади та велась внутрішня партійна та ідеологічна боротьба. Тут слід вказати на той факт, що єврейські партії мали організовані осередки на території губернії, ще до початку революції. Представниками політичних поглядів виступали на Волині такі єврейські партії як: “Бунд”, Єврейська соціал-демократична партія “ПО-АЛЕЙ ЦІОНЬ”, Єврейська робітничка партія соціалістів-територіалістів [7, арк. 459]. Окрім того на протязі перших місяців 1917 року було зорганізовано значну кількість громадських та професійних об’єднань євреїв. Волинський губернський союз учителів євреїв, Організація сіоністів міста Житомира, Житомирське відділення товариства надання допомоги єврейському населенню потерпілому внаслідок військових дій: об’єднання назви яких ілюструють загальну спрямованість громадського руху даної меншини. Задля здійснення загального організаційного керівництва усі об’єднання та товариства було об’єднано під егідою новоствореного Тимчасового комітету у справах житомирської єврейської общини [7, арк. 459]. Та навіть така об’єднана діяльність не вберігала від протиріч. Так, представлені в Житомирі, єврейські соціалістичні партії та профспілкові об’єднання й союзи, тривалий час, з принципових міркувань, не брали участі у виборі делегатів до Житомирського міського виконавчого комітету та Ради об’єднаних громадських організацій. Зазначалось, що єврейська робітничка маса буде пред-

ставлена в цих утвореннях через свої професійні та політичні організації [10, с. 103]. Як причину такої поведінки слід вважати побоювання того, що єврейські організації (зважаючи на минуле та не однозначність суспільних настроїв) можуть бути не допущені до діяльності даних об’єднаних формацій. Про те побоювання виявились марними. Подальший же перебіг подій у краї, які характеризувались спадом громадської активності, повернули єврейський рух на рейки внутрішньо обцинної сконцентрованості.

В інший спосіб скористались із нових можливостей, які давала революційна доба на Волині, польська громада. Зовні діяльність польської національної меншини справляла враження високоорганізованої та готової на рішучі дії. Маніфестації, проведені 16 березня 1917 року в Житомирі, з’їзд польських товариств на якому задекларовано, метою обрання власного представницького органу, напрацювання програми подальшої діяльності. Вже у березні розгорнуто було широку лекційну діяльність польських педагогів. Серед тем, які пропонувалися слухачам були “Про виборче право”, “Незалежна об’єднана Польща”, “Польська політика”, “Фізичне виховання та народний характер” [10, с. 102]. Почалося створення польських товариств професійного (Демократично-християнський союз польських робітників) [7, арк. 459], національно-об’єднаних (Комісаріат польського комітету на русі в місті Житомирі), просвітні (Macierz Polska, “Лютня”) [7, арк. 459] спрямування. Утворений в Житомирі польський комісаріат заснував “Польський суспільно-політичний клуб”. Серед новозаснованих польських товариств були позапартійний “Союз польських жіночих товариств на Волині”, статут якого визначав мету союзу у координації діяльності польських жіночих товариств на Волині та в Житомирі, організацію польського жіночого громадянства в зв’язку з виборами в органи місцевого самоврядування і загальнодержавні установи, та освідмлення найширшого кола жінок з політичних, громадських та економічних питань. Розпочато публікацію національного періодичного видання “Tygodnik kresowy” [4, с. 4]. Про те попри усю злагоженість та організованість в діяльності, поляки не використовували свого потенціалу з метою отримання політичної влади. Діяльність описаної вище потуги була практично повністю носила культурно просвітницький та виховний почасти допомогий характер, що свідчить про відсутність далекосяжної політичної амбіційності серед польської спільноти Волині станом на 1917 рік.

Таким чином на прикладі трьох найчисельніших національних груп, представлених у міському соціумі Волині. Було розглянуто реалізацію можливостей, котрі постали перед ними у зв’язку із революційними подіями 1917 року. У політичних та соціокультурних обставинах перших революційних місяців дані національні групи змушені були шукати розв’язання для схожих проблем, але шляхи їх вирішення вони обрали різні. Поляки, опираючись на багатий досвід національного гуртування та організаційної діяльності за несприятливих умов бездержавності, найпоспідовніше здійснювали програму свого національного відродження. За відсутності обнадійливих новин з території Польщі, протягом 1917 року вони змушені були концентрувати свої зу-

силля на культурно-просвітницькій ниві. Про те польська спільнота показала приклад високої національної свідомості та згуртованості суспільства, що безумовно є ознакою наближеності польської спільноти Волині до політичної культури партиципаторного типу.

Стосовно єврейської громади то їхньою об'єднуючою ідеєю не була а ні державність, а ні вирішальна політична влада. Вони цілком реалістично оцінювали власну потугу та суспільне становище як національної меншини у краї. Тому зусилля їх громадського життя переважно розпорозувалися на вирішенні внутрішніх справ громади. Такий погляд на власну політичну позицію, з огляду на культурно-етнічну замкнутість громади, відсутність у її членів очікувань від змін політичної системи, та бажання ставати її частиною. Усе це визначити тип політичної культури єврейської меншини Волинських міст, як провінціалістський.

Оціночно складалось враження, що саме в українців з'явилась найкраща можливість зреалізувати мету свого національного руху. Завдання перед ними постало те ж саме, що й перед поляками та євреями, – згуртування мас, реалізація внутрішніх потреб українців Волині та, почасти, впливати, через участь в органах місцевого самоврядування, на регіональну політику з позиції найчисельнішої в краї національної групи. Після створення Української Центральної Ради постало питання просування та утвердження ідеї української національної державності. Згуртувавшись навколо просвітницьких організацій, активісти вели боротьбу за залучення населення до громадсько-політичного життя. Культурно-просвітні та національно-ідеологічні заходи українських сил, які здійснювалися в губернському центрі, безумовно сприяли українському руху в освоєнні міського соціуму. Однак цього було замало. Не зважаючи на друге місце за кількістю жителів серед міського населення, український рух все ж не знаходив у ньому своєї опори. Давалися в знаки століття асиміляційних процесів та ментальність жителів поліційної держави. Рух не мав (на відміну від польського) в не далекому минулому, прикладів організованого проукраїнського опозиційного руху. Прикладів, котрі могли б слугувати хорошим підґрунтям для нового національного підйому, даючи зразки організаційної структури та методів діяльності. Переважно низька індивідуальна активність громадян, надмірна орієнтація на керівну роль політичних інституцій (Центральна Рада так і не змогла показати себе сильною владною формацією). Та не здатність піти на жертву власного інтересу заради спільного блага є яскравим показником підданського типу політичної культури українства. Усе вищенаведене, є свідченням відсутності в середовищі міського населення Волинської губернії, згаданого періоду, єдиної типологічної моделі політичної культури. А це, не в останню чергу, лягло в основу політичної невизначеності та адміністративної неспроможності наступних періодів революції.

Список використаних джерел

1. Блашкевич С. Українська національно-демократична революція на Волині / С. Е. Блашкевич, Р. Ю. Кондратюк // Українська національна ідея: історія і сучасність: наук. Збірник / [відп. ред. М. Костриця]. – Житомир : Журфонд, 1997. – С. 3-5.
2. Верстюк В. Український національно-визвольний рух (бе-

резень-листопад 1917 р.) / В. Ф. Верстюк // Український історичний журнал. – 2003. – № 3. – С. 63-81.

3. Громадянин. – 1917. – 20 липня (№ 3-4).
4. Громадянин. – 1917. – 7 грудня (№ 2).
5. Державний архів Житомирської області (далі-ДАЖО), Фонд р-405, опис 1, справа 6, арк. 29.
6. ДАЖО, Фонд р-405, опис 1, справа 7, арк. 140.
7. ДАЖО, Фонд Р-405, опис 1, спр. 7, арк. 459.
8. Каппелер А. Структура українського національного руху в Російській імперії / А. Каппелер // Сучасність – 1992. – № 48. – С. 52-56.
9. Комарницький, О. Б. Містечка Волині та Київщини в добу української революції 1917-1920 рр. : монографія / О. Б. Комарницький. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – 311 с.
10. Комарницький О. Б. Містечка південної Волині в Українській революції 1917-1920 рр. // Історія міст і сіл Великої Волині: Науковий збірник "Велика Волинь": – Т. 25. – Ч. 1 / голов. ред. М. Ю. Костриця. – Житомир; ПП М.Г. Госенко, 2002. – С. 102-104.
11. Кучерепа М. М., Савчук О. А. Становлення і розвиток українського політичного руху на Волині (1900-1939 рр.) // Велика Волинь: минуле й сучасне. Тези міжнародної краєзнавчої конференції. Житомир, 1993. – С. 69-71.
12. Лозовий В. С. Проблема політичної культури українського селянства в добу Центральної Ради (1917-1918 рр.) // Проблеми історії України XIX початку XX ст. – Київ : Інститут історії України НАН України, 2006. – № 12. – С. 166-174.
13. Нагорна Л. П. Політична культура українського народу: історична перспектива і сучасні реалії / Л. П. Нагорна. – Київ, 1998. – 278 с.
14. Рацілевич А. Організаційне оформлення українського національного руху на Волині (березень – червень 1917 р.) / Андрій Рацілевич // Волинські історичні записки. – Житомир, 2010. – Т. 4. – С. 20-29.
15. Солдатенко В. Ф. Демократизація суспільного життя після повалення царизму: історична роль рад // Українознавство в побудові громадського суспільства в Україні // Українознавство XXI ст.: виміри розвитку. Українознавство 2007 – 2009. – Київ : УАІД "Рада", 2010. – С. 285-294.
16. Тимошенко В. І. 3 історії Просвіти на Волині в 1917-1922 рр. // Українська національна ідея: минуле і сучасність: науковий збірник / під ред. М. Ю. Костриця. – Житомир : Жур. фонд, 1997. – С. 20-21.
17. Цимбалістий Б. Право бездержавності. Політична культура українців / Б. Цимбалістий. – Київ, 1996.
18. Щукін В. В., Сугацька Н. В. Особливості дії законодавства Російської імперії по відношенню до євреїв у південноукраїнських землях // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – Вип. 5; Миколаїв, 2004. – С. 83-89.

References

1. Blashkevich S. Ukrain'ska nacional'no-demokraticzna revolyuciya Volini / S. E. Blashkevich, R. Yu. Kondratyuk // Ukrain'ska nacional'na ideya: istoriya i suchasnist': nauk. Zbirnik / [vidp. red. M. Kostriyca]. – Zhitomir : Zhurfond, 1997. – S. 3-5.
2. Verstyuk V. Ukrain'skij nacional'no-vizvol'nij rux (berезень-listopad 1917 r.) / V. F. Verstyuk // Ukrain'skij istorichnij zhurnal. – 2003. – № 3. – S. 63-81.
3. Gromadyanin. – 1917. – 20 lipnya (№ 3-4).
4. Gromadyanin. – 1917. – 7 grudnya (№ 2).
5. Derzhavnij arxiv Zhitomir'skoj oblasti (dali – DAZhO), Fond r-405, opis 1, sprava 6, ark. 29.
6. DAZhO, Fond r-405, opis 1, sprava 7, ark. 140.
7. DAZhO, Fond R-405, opis 1, spr. 7, ark. 459.
8. Kappeler A. Struktura ukrains'kogo nacional'nogo ruxu v Rosijs'kij imperii / A. Kappeler // Suchasnist' – 1992. – № 48. – S. 52-56.
9. Komarnic'kij O. B. Mistechka Volinita Kii'vshhini v dobu ukrains'koj revolyucii 1917-1920 rr. : monografiya / O. B. Komarnic'kij. – Kam'yanec'-Podil's'kij : Aksioma, 2009. – 311 s.
10. Komarnic'kij O. B. Mistechka pivdennoi Volini v Urains'kij revolyucii 1917-1920 rr. // Istoriya mist i sil Velikoj Volini: Naukovij zbirnik "Velika Volin'": Praci Zhitomir'skogo naukovogo-kracznavchogo tovaristva doslidnikiv Volini. – T. 25. – Ch. 1 / Golov. red. M. Yu. Kostriyca. – Zhitomir; PP M.G. Gosenko, 2002. – S. 102-104.
11. Kucherepa M. M., Savchuk O. A. Stanovlennya i rozvitok ukrains'kogo politichnogo ruxu na Volini (1900-1939rr.) // Velika

Volin': minule j suchasne. Tezi mizhnarodnoi kraecnavchoi konferencii. – Zhitomir, 1993. – S. 69-71.

12. Lozovij V. S. Problema politichnoi kul'turi ukrains'kogo selyanstva v dobu Central'noi Radi (1917-1918 rr.) // Problemi istorii Ukraini XIX pochatku XX st. – Kiïv : Institut istorii Ukraini NAN Ukraini. – 2006. – № 12. – S. 166-174.

13. Nagorna L. P. Politichna kul'tura ukrains'kogo narodu: istorichna perspektiva i suchasni realii / L. P. Nagorna. – Kiïv, 1998. – 278 s.

14. Racilevich A. Organizacijne oformlennya ukrains'kogo nacional'nogo ruxu na Volini (berezen' – cherven' 1917 r.) / Andrij Racilevich // Volins'ki istorichni zapiski. – Zhitomir, 2010. – T. 4. – S. 20-29.

15. Soldatenko V. F. Demokratizacija suspil'nogo zhittya pislya povallennya carizmu: istorichna rol' rad // Ukraïnoznavstvo v pobudovi gromads'kogo suspil'stva v Ukraïni // Ukraïnoznavstvo XXI st.: vimiri rozvitku. Ukraïnoznavstvo 2007 – 2009. – Kiïv : UAID "Rada", 2010. – S. 285-294.

16. Timoshenko V. I. Z istorii Prosvitina Volini v 1917-1922 rr. // Ukraïns'ka nacional'na ideya: minule i suchasnist': Naukovij zbirnik / Pid. red. M. Yu. Kostricya. – Zhitomir : Zhur. fond, 1997. – S. 20-21.

17. Cimbalistij B. Pravo bezderzhavnosti. Politichna kul'tura ukraïnciv / B. Cimbalistij. – Kiïv, 1996.

18. Shhukin V. V., Sugac'ka N. V. Osoblivosti dii zakonodavstva Rosijs'koï imperii po vidnoshennju do evreïv u pïvdenoukraïns'kix zemlyax // Suchasna ukraïns'ka politika. Politiki i politologi pro neï. – Vip. 5. – K., Mikolaïv, 2004. – S. 83-89.

Rybko O., postgraduate, Lviv National Ivan Franko University (Ukraine, Lviv), rybka_z_ua@i.ua.

The political culture of the urban population of Volyn province in the initial stages of UKRAINIAN Revolution(1917)

The article exam's the problem of the political culture of the inhabitants of Volyn cities in the revolutionary transformation of the first half of 1917. Using the achievements of predecessors, as well as materials Zhytomyr Oblast State Archives, and the information gained through work with regional periodicals. Applying scientific methods of comparative analysis and synthesis, problem-chronological, critical analysis of sources. Researcher shows specificity of the political culture of the urban population of Volyn province. The presence of a strong national impact factor in social and political process in the region. In consequence of which are in the cities, the three most numerous national group for meditsown position on the revolutionary events and processes. Proved the absence among the urban population of Volyn singlety pological model of political culture that contributed to the deepening of the political situation and the state of instability in the revolutionary transformation of the first months of 1917.

Keywords: Volyn province, public organizations, national minority, political culture.

Рыбко А. С., аспирант кафедры новейшей истории Украины, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), rybka_z_ua@i.ua.

Политическая культура городского населения Волынской губернии на начальном этапе Украинской революции (1917г.)

В данном исследовании, автор ставит перед собой задачу выяснить особенности политической культуры жителей Волыньских городов в условиях революционных преобразований первой половины 1917 года. Для достижения данной цели были использованы как материалы наработанные предшественниками, так и документы Государственного архива Житомирской области, а также информация, полученная в результате работы с региональной периодикой. Показывая специфику политической культуры городского населения Волыньской губернии, автор указывает на наличие влияния на социально-политический процесс мощного национального фактора. Представленные в городах, три наиболее многочисленные национальные группы, сформировали собственную позицию относительно революционных событий и процессов. Таким образом, прослеживается отсутствие в среде городского населения Волыни, единой типологической модели политической культуры. Что не в последнюю очередь способствовало укоренению ситуации политической и государственной нестабильности, имевшей место в условиях революционных преобразований первых месяцев 1917 года.

Ключевые слова: Волыньская губерния, общественные организации, национальное меньшинство, политическая культура.

* * *

УДК 94(438:456.31)

Пилипів І. В.

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри гуманітарних та фундаментальних дисциплін, Івано–Франківський навчально–науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету (Україна, Івано–Франківськ), ipylypiv@gmail.com;

Горан Т. А.

здобувач кафедри історії України, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (Україна, Івано–Франківськ), tanja.tanichka@mail.ru

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ПЕРЕМИШЛЬСЬКОЇ ГРЕКО–КАТОЛИЦЬКОЇ ЄПАРХІЇ В ПЕРІОД МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ

Розкривається розвиток та становлення адміністративно–територіальної структури Перемишльської єпархії Греко–католицької церкви в Другій Речі Посполитій в період між двома світовими війнами.

Метою дослідження є аналіз управлінсько–адміністративних функцій єпископа та низових структур на усіх рівнях єпархіального управління та змін в адміністративно–територіальному устрої Перемишльської єпархії в досліджуваній період.

На основі документів та аналізу сучасної історіографії зроблено аналіз впливу суспільно–політичних процесів у Галичині на розвиток єпархії. Відзначається, що утворення у 1934 році окремої адміністративної одиниці Апостольської адміністрації Лемківщини, яка була виключена з під юрисдикції перемишльського єпископа Й. Коциловського, що негативно позначилося на дальшому розвитку єпархії. Проаналізовано роль таких структур управління як катедральна капітула, єпископська консисторія, єпархіальний суд, деканальні уряди, греко–католицькі навчальні заклади. З цією метою використані сучасні науково–методологічні прийоми та методи дослідження.

Ключові слова: Греко–католицька церква, митрополія, єпархія, єпископ, деканати, парафії, духовна семінарія, монастирі.

Сучасний розвиток Української держави характеризується швидким розвитком релігійних конфесій. Розширення канонічної території Української греко–католицької церкви викликає жвавий інтерес у суспільстві. Розвиток церковних організацій має прямі наслідкові зв'язки з історичним минулим. Цікавим є вивчення історичного досвіду розвитку адміністративно–територіальної структури Перемишльської єпархії Греко–католицької церкви у міжвоєнні роки двадцятого століття в Польщі.

Вивчення історії розвитку Перемишльської єпархії ГКЦ на жаль не знайшла достатнього вивчення в історичній науці. Питання організаційно–територіальної структури ГКЦ окремих єпархій висвітлювали І. Андрухів [1], Р. Делятинський [2], М. Дністрянський [3], Г. Лужницький [4], В. Марчук [5], С. Мудрий [6], В. Пащенко [7], І. Пилипів [8], Я. Стоцький [9], І. Скочиляс [10], С. Стемпень [11], Ю. Федорів [12] та інші дослідники церкви. В той же час відсутнє комплексне дослідження вказаної проблеми.

Метою статті – проаналізувати розвиток адміністративно–територіальної структури Перемишльської греко–католицької єпархії в 20–30–ті роки ХХ століття.

Перемишльська греко–католицька єпархія бере початок з Київської Русі. Першою історичною постаттю, про яку згадують літописи, є єпископ Антоній Добриня (деякі джерела називають його Дориня), який в 1218 р. отримав свячення з рук Київського митрополита. Більшість істориків розходяться з визначенням точної дати заснування Перемишльської єпархії, однак усі стверджують, що це єпископство найстаріше в Галичині. У ХV столітті до неї приєднано Самбірську єпархію. На-